

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

СПРОЩЕННЯ ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР ТА ГАРМОНІЗАЦІЯ ОБСЯГІВ ЗБІЛЬШЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

Денисенко С.І.

викладач кафедри СМП, Сумський державний університет

Куліш А.М.

д.ю.н., проф., декан юридичного факультету, Сумський державний університет

Митна сфера безпосередньо впливає на процеси міжнародного товарообміну. Можна погодитись з думкою Буваєвої Н.Е., яка зазначає, що відмінності в правовому регулюванні митних формальностей у національних правових системах держав істотно ускладнюють транскордонні переміщення товарів у процесі міжнародної торгівлі. Складність митних формальностей, витратність їх проходження учасниками зовнішньоторговельної діяльності є серйозним нетарифним бар'єром для міжнародної торгівлі. Митні формальності стають перешкодою в міжнародній торгівлі, оскільки здатні уповільнити здійснення зовнішньоторгових операцій, так як останні неможливі без проходження митних формальностей. Оптимізація часу на проведення митних формальностей сприятиме міжнародному товарообміну. Митні формальності повинні бути максимально простими і створювати якомога менше незручностей для міжнародної торгівлі. Все це обумовлює необхідність у зближенні правового регулювання митних формальностей у правових системах держав з метою спрощення і прискорення процесу їх проходження [1, с. 61].

За умови активізації митного співробітництва країн, спрощення процедур, необхідних для зовнішньоторговельних операцій, має бути прерогативою національної митної політики. Досліджуючи умови бізнесу в 181 країні, Івашук І. визначає фаворитів за окремими критеріями [2, с. 24-30]. Зокрема, найбільшу кількість документів, необхідних для експорту товарів, вимагають у Фіджі (13), Анголі (12), Афганістані (12), Малаві (12), а найменшу - у Франції (2). Стосовно документів для здійснення імпорту, то за кількістю лідирує ЦАР (18), а найліберальніший імпортний режим у Франції (2) та Данії (3). Разом із тим, для здійснення експортних та імпорتنних операцій у Франції, наприклад, необхідно 9 і 11 днів; загалом приблизно така, а то й менша кількість днів потрібна практично у всіх країнах Європи, тоді як в окремих країнах ці процедури тривають понад 2 місяці (Ангола - відповідно 68 та 62 дні; Афганістан - 74 та 77; Киргизька Республіка - 64 та 75; Таджикистан - 82 та 83; Узбекистан - 80 та 104; Ірак - 102 та 101). Україна за показниками, що відображають умови переміщення експортно-імпорتنних товаропотоків, перебуває на рівні, нижчому від середнього, займаючи 131 місце [2, с. 29].

На кордоні РФ проводиться митний огляд, як складова частина митного контролю, 44% вантажів, в Україні 22% вантажів [3], у США та Німеччині – не більш 3%, у Великобританії – 2%. Для експорту суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності РФ повинні надавати у середньому 8 документів, для імпорту – 13, що у два рази більше, ніж у розвинутих країнах, що збільшує термін розмитнення товарів на 5 днів [4]. У цьому випадку спрощення митних процедур є шляхом до зменшення перешкод та скорочення витрат на їх проведення, що забезпечить проведення цієї діяльності на основі єдиних міжнародних стандартів.

За рівнем надання послуг митними органами та іншими, пов'язаними з митними процедурами агентствами, перше місце зайняла Литва (індекс 10,2), друге

- Нова Зеландія (9,5), третє - Сінгапур (9,5), за максимального значення індексу 11,5. Даний індекс охоплює 11 оглядів митних бар'єрів і такі послуги: електронний обмін даними, тривалість роботи митних органів, швидкість митного огляду, вартість роботи митників у процесі митного контролю та ін. Україна (3,3) за даним індексом перебуває на 90 місці серед 118 країн (щодо 11 країн даних нема) [5].

Характерними, узагальненими, ускладненнями (перешкодами), які можуть виникати під час здійснення (проведення) національних митних процедур (митних формальностей) у міжнародної торгівельної діяльності, можуть бути відмінності митного законодавства у різних країнах. Подоланню правових відмінностей в національних законодавствах, виробленню загальних напрямів їх розвитку, встановленню універсальних норм міжнародного митного права у сфері спрощення митних процедур, сприяють такі форми зближення національних правових систем як: гармонізація та уніфікація.

Автор повністю поділяє думку Райкової А.Ю. [6, с. 84] у тому, що спрощення процедур міжнародної торгівлі спрямоване на вирішення проблем, які впливають з неефективних правил торгівлі, пов'язаних з високими операційними витратами, що стримують розвиток торговельного співробітництва та економічного зростання держав, а також обмежують впровадження новітніх технологій у всьому світі. Спрощення охоплює багато сфер, таких, як: урядові заходи нормативного регулювання і контролю, підвищення ефективності підприємницької діяльності, транспорт, інформаційно-комунікаційні технології, а також фінансовий сектор. Проблема спрощення процедур зовнішньої торгівлі в останні роки стала найважливішим фактором політики у сфері розвитку міжнародної економіки, так як може сприяти підвищенню конкурентоздатності та прискорення інтеграції світового ринку.

Останніми десятиріччями в міжнародному митному праві мали місце спроби спрощення проведення митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів. Головну роль у цьому процесі відігравали і відіграють Всесвітня митна організація (ВМО, WCO – World Customs Organization) та Світова організація торгівлі (СОТ, WTO - World Trade Organization) які спрямували свої зусилля на розробку міжнародно-правових норм зі спрощення митних процедур та приведення їх до єдиних міжнародних стандартів [7, с. 25]. СОТ, ВМО та інші міжнародні організації формують єдині міжнародні стандарти та правові норми, які інші держави не можуть не враховувати під час формування національних законодавств, яке регулює питання організації митного контролю, навіть за умови, що ці держави не є членами вищеназваних організацій [8, с. 127].

Саме у межах ВМО було прийнято Міжнародну конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 р. в редакції Протоколу 1999 р. (оновлена Кіотська конвенція) [9] та ряд інших міжнародних угод які встановлювали базові стандартні правила для спрощення трьох основних елементів національних митних процедур: митного контролю, митного оформлення, справляння передбачених національним законом податків та зборів. Дані стандартні правила спрямовані на усунення ускладнень і перешкод проходження митних процедур, у першу чергу: на скорочення часу, спрощення проведення митних процедур, що тим самим не виключає їх ефективності, та відіграє важливу роль у здійсненні зовнішньоторгівельної діяльності.

Отже, Кіотська конвенція спрямована на спрощення та гармонізацію митних процедур та зменшення кількості необхідних для митного оформлення документів. Це має на меті сприяти веденню зовнішньої торгівлі та гармонізувати митні формальності, які застосовуються в національних митних нормах. Оновлена

Київська конвенція містить в собі як обов'язкові для держав, що приєдналися, норми, так і норми, які надають право вибору правової поведінки, чи відносять прийняття відповідного правового рішення до компетенції національного митного органу. В цьому і виявляється поєднання імперативності та диспозитивності норм цієї конвенції.

На даний час Україна є договірною стороною Київської конвенції. Так, відповідно до Закону України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 р. № 227-V Україна приєдналася до зазначеної конвенції та всіх її додатків [10], але для усунення певних процедурних невідповідностей, 15.02.2011 р. Верховною Радою України до даного Закону були внесені зміни, які остаточно усунули (зняли) перешкоди у наданні Україні повноцінного статусу договірної сторони оновленої Київської конвенції. Остаточно конвенція набула чинності для України з 15.09.2011р. [11]. Саме тому Україна отримала статус договірної сторони Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур аж у 2011 р., що на нашу думку, гальмувало темпи входження України до систем міжнародного митного співробітництва, що у свою чергу, не могло не впливати згубно на стан зовнішньоекономічної діяльності для українських суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності.

Найбільшим значним досягненням у напрямку впровадження Україною міжнародних стандартів оновленої Київської конвенції у сфері спрощення та гармонізації митних процедур стало прийняття у 13.03.2012 р. нової редакції МКУ, який набрав чинності з 01.06.2012 р. [12]. МКУ містить максимальну кількість норм прямої дії, які приведені у відповідність до вимог оновленої Київської конвенції. Разом з тим треба зазначити, що на сьогодні є необхідність удосконалення окремих положень чинного МКУ, які не відповідають вимогам міжнародних договорів. Так, на даний час положення розділу III «Митна вартість товарів та методи її визначення» МКУ не відповідають вимогам ст. VII ГАТТ. В зазначеному положенні діючого митного кодексу застосовуються не потрібні обтяження під час корегування заявленої декларантом митної вартості на товар, який ввозиться на митну територію України. На даний час відповідно до Глави IX МКУ оцінка митними органами митної вартості товару здійснюється непрозоро і досить суб'єктивно. У зв'язку з чим необхідно запровадити практику СОТ у випадках, коли митні органи мають підстави сумніватися в правдивості чи точності задекларованої митної вартості. Зокрема, на законодавчому рівні закріпити підстави для наявності сумнівів у митного органу щодо правдивості, чи точності задекларованої митної вартості. Відсутність обґрунтування сумнівів має наслідком довільне визначення митної вартості всупереч положенням Угоди про застосування статті VII ГАТТ.

Для повноцінного виконання Україною вимог, які передбачені стандартом 3.21. розділу 3 Загального додатку Київської конвенції відносно подачі митної декларації електронним способом, необхідно щоб всі державні органи України, які взаємодіють з Державною фіскальною службою України під час митного оформлення, перейшли на електронну форму обміну інформацією, а також почали видавати та приймати документи, які необхідні для митного контролю й оформлення об'єктів, в залежності від їх виду та мети переміщення через митний кордон, в електронній формі. Наразі, у більшості міністерств та відомств України відсутня як технічна, так і нормативна можливість електронного документообігу,

що фактично стримує використання зазначеного вище міжнародного стандарту.

На основі аналізу впровадження міжнародних стандартів спрощення та гармонізації митних процедур у національне митне законодавство України, автором запропоновані ключові напрямки його вдосконалення:

- проводити подальшу послідовну гармонізацію митного законодавства відповідно до норм міжнародного права і законодавства ЄС, з відведенням в цьому процесі важливої ролі підписання Угоди про асоціацію та поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі між Україною та ЄС, а також приєднання України до Конвенції про спільну транзитну процедуру 1987р.;
- укласти угоди про обмін інформацією в рамках системи управління ризиками з США та країнами ЄС;
- продовжувати співробітництво з експертами ЄС (Місія Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні з питань) ВМО, ООН з питань підготовки нормативно-правових актів щодо впровадження спрощених митних процедур;
- запроваджувати з митними та прикордонними службами сусідніх з Україною держав спільні прикордонні пункти пропуску, які функціонують за стандартами ЄС;
- впроваджувати та розвивати електронні методи обробки вантажів, з метою прискорення процесів митного оформлення та скорочення кількості фізичних перевірок;
- привести у відповідність з вимогами ст. VII ГАТТ розділ III МКУ, щодо корегування заявленої декларантом митної вартості без зайвих обтяжень з боку митних органів;
- привести у відповідність з вимогами Конвенції МДП 1975 р. ст. 316 МКУ, щодо зняття заборони перевезення товару у вигляді алкогольних напоїв та тютюнових виробів, що перебуває під митним контролем та переміщується на умовах його гарантування доставки відповідно до Конвенції МДП 1975 р.;
- проводити професійну перепідготовку працівників митниць для роботи в умовах нової редакції Митного кодексу України;
- впровадження деяких стандартів оновленої Кіотської конвенції в Україні повинно здійснюватись поетапно не піддаючи при цьому ризику слабкі місця її економіки, в той же час, необхідно виключити формальний підхід до застосування стандартів, щоб уникнути ситуації, коли всі стандарти виконані (за цільовою ознакою), а ідеї, закладені в Конвенції, в цілому практично не реалізовані.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Буваева Н. Э. Правовая характеристика и классификация таможенных формальностей. // Сборник трудов молодых ученых, аспирантов и участников Студенческого научного кружка кафедры административного и таможенного права. Выпуск 2. / Под общ. ред. ст. преподавателя, к. ю. н. Е. С. Недосековой. / Н. Э. Буваева. – М. : Издательство Российской таможенной академии, 2012. – С. 58-66.
2. Іващук І. Напрями та перспективи конвергенції митних відносин у глобальному просторі. / І. Іващук. // Галицький економічний вісник. - 2010. - № 4 (29). - С. 24-30.
3. Гостаможслужба України - об упрощенні таможених процедур. [Електронний ресурс] / Транспортний портал Транспорт ММ. - Режим

доступа : <http://www.transportmm.ru/novosti-tamozhni/484-gosstasmozhssluzhsba-ukrsrasiny-ob-uproshhenii-tamozhennyx-procedur.html>

4. Российскую таможеню признали вредной для инвестиционного климата. [Электронный ресурс]. / Сайт <http://www.rb.ru/>. - Режим доступа :

<http://www.rb.ru/article/rossiyskuyu-tamojnyu-priznali-vrednoy-dlya-investitsionnogo-klimata-video/6510617.html>

5. The Global Enabling Trade Report, 2008. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.internationaltransportforum.org/Proceedings/Border2009/09Drzeniek.pdf>

6. Райкова А. Ю. Міжнародно-правові аспекти спрощення та гармонізації митних процедур (на прикладі міжнародних митних конвенцій по карнетам А.Т.А.) : Дис. канд. юрид. наук по спец.: 12.00.10 – «Международное право; Европейское право». / Райкова Анжеліка Юріївна. – М., 2009. – 179 с.

7. Luc De Wulf, Jose B. Sokol. Customs Modernization Handbook. / De Wulf Luc, Sokol Jose B. – N.-Y.: World Bank Publications, 2005. – 352 p.

8. Гончарук О. А. Адміністративно-правові засади реформування сучасних митних органів України. / О. А. Гончарук. // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». - Том 23 (62). - № 2. - 2010. - С. 124-130.

9. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18.05.1973. [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643

10. Закон України «Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у змінній редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур» від 05.10.2006 № 227-V. [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/227-16>

11. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про приєднання України до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур» від 15.02.2011 № 3018-VI. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3018-17>

12. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. [Електронний ресурс]. / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>